

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 96. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698092206224/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

til Skylden, at den for ingen Priis vilde opgive det, for at faae Græcitetens istsindigere Udtryk Skjebne, Lykke og Ulykke.

Den Angst, der er i Jødedommen, er Angst for Skylden. Skylden er en Magt, der udbreder sig allevegne, og som dog Ingen i dybere Forstand kan forstaae, medens den ruger over Tilværelsen. Det, der skal forklare den, maa da være af samme Beskaffenhed, ligesom Oraklet corresponderede med Skjebnen. Til Oraklet i Hedenskabet svarer Offeret i Jødedommen. Men Offeret kan derfor heller Ingen forstaae. Deri ligger i Jødedommen det dybe Tragiske i Analogie med Forholdet til Oraklet i Hedenskabet. Jøden tager sin Tilflugt til Offeret, men det hjælper ham ikke, thi det, der egentlig skal hjælpe, var, at Angestens Forhold til Skylden blev hævet, og et virkeligt Forhold sat. Da dette ikke skeer, saa bliver Offeret tvetydigt, hvilket er udtrykt i dets Gjentagelse, hvis yderligere Consequens vilde være en reen Skepsis i Retning af Reflexion over selve Offerakten.

Hvad der derfor gjaldt i det Foregaaende, at først med Synden er Forsynet, det gjælder her igjen: først med Synden er Forsoningen sat, og dens Offer gjentages ikke. Det har sin Grund ikke i Offerets, om jeg saa tør sige, udvortes Fuldkommenhed, men Offerets Fuldkommenhed svarer til, at Syndens virkelige Forhold er sat. Saasnart Syndens virkelige Forhold ikke er sat, maa Offeret gjentages. (Saaledes gjentages jo Offeret i Katholicismen, medens man dog anerkjender Offerets absolute Fuldkommenhed.)

Det her i de verdenshistoriske Forhold korteligen Antydede gjentager sig indenfor Christendommen i Individualiteterne. Geniet udviser her atter tydeligst, hvad der i de mindre oprindelige Mennesker lever saaledes, at det ikke saa let lader sig bringe paa Kategori. Geniet er overhovedet blot derved forskjelligt fra ethvert andet Menneske, at han med Bevidsthed begynder indenfor sin historiske Forudsætning ligesaa primitivt som Adam. Hver Gang der fødes et Genie, gjøres der ligesom Prøve paa Existensen; thi han gennemløber og oplever alt det Tilbagelagte, til han indhenter sig selv. Geniets Viden om det Forbigangne er derfor en ganske anden end den, der bydes i verdenshistoriske Oversigter.

At Geniet kan blive staaende ved sin umiddelbare Bestemmelse, er antydet i det Foregaaende, og Forklaringen, at dette er Synd, indeholder tillige den sande Høflighed mod Geniet. Ethvert Menneskeliv er lagt religiøst an. At ville negte dette, er at lade Alt forvirre sig, og at

hæve Begrebet Individ, Slægt, Udodelighed. Paa dette Punkt var det at ønske, at man anvendte sin Skarpsindighed, thi her ligger saare vanskelige Problemer. At sige om en Mand, der er et intrigant Hoved, han skal være Diplomat eller Politie-Agent, om en Mand, der har mimisk Talent for det Comiske, han skal være Skuespiller, om en Mand, der slet intet Talent har, han skal være Fyrbøder i Magistraten, er en saare interessigende Betragtning af Livet, eller rettere er slet ingen Betragtning, thi den siger blot, hvad der følger af sig selv. Men at forklare, hvorledes min religiøse Existens kommer i Forhold til og udtrykker sig i min udvortes, det er Opgaven. Men hvo uleiliger sig i vor Tid med at tænke over Sligt, og det uagtet nu mere end nogensinde det nærværende Liv viser sig som et flygtigt forbifarende Øieblik. Men istedenfor deraf at lære at gribe det Ewige, lærer man kun at jage Livet af sig selv og sin Næste og af Øieblikket – i sin Jagen efter Øieblikket. Naar man blot kan komme med, blot eensgang føre Øieblikkets Valts op, da har man levet, da bliver man misundt af de Ulykkelige, der skjøndt de ikke fodes, men hovedkuls styrte ind i Livet og hovedkuls vedblive at styrte frem, aldrig naae det, da har man levet, thi hvad er et Menneskeliv mere værd end en ung Piges korte Deilighed, der allerede har holdt sig ualmindeligt godt, naar den een Nat har fortryllet de Dandsendes Rækker og først fahmede i Morgenstunden. At betænke, hvorledes en religiøs Existens gennemtrænger og gennemvirker en udvortes, dertil er der ikke Tid, jager man end ikke i Fortvivlelsens Hasten, saa griber man dog hvad der ligger nærmest. Paa den Maade bliver man maaskee endog noget Stort i Verden; gaaer man nu ovenkjøbet en Gang imellem i Kirke, da er Alt overmaade Godt. Dette synes at tyde paa, at for nogle Individer er det Religiøse det Absolute, for andre ikke*, og saa god Nat! al Mening i Livet. Overveelsen bliver naturligvis vanskeligere, jo længere den ydre Opgave staer fra det Religiøse som saadant. Hvilken dyb religiøs Besindelse vilde der ikke høre til for at naae hen til

* Hov Oraklerne kunde Spørgsmaalet om det Religiøse ikke saaledes opkomme. Imidlertid er det dog saa skønt at lise, hvad Plato esteds fortæller og berytter. Da Epamelethus havde udrustet Mennesket med allehaande Gaver, da spurgte han Zeus, om han nu skulde uddøle Evnen til at vælge mellem Godt og Ondt, saaledes som han havde uddelt de andre Gaver, saaledes at Een fik den, ligesom en Anden fik Velledenhedens Gave, en Anden Poetsens, en Tredie Kunstens Gave. Men Zeus svarede, at denne Evne skulde eens uddøles til Alle, fordi den tilhørte ethvert Menneske lige væsentligt.

en saadan ydre Opgave som f. Ex. at være comisk Skuespiller. At det lader sig gjøre, negter jeg ikke; thi den, der forstaaer sig noget paa det Religiøse, veed meget godt, at dette er blødere end Guld og absolut commensurabelt. Middelalderens Feil var ikke den religiøse Besindelse, men at man standsede for tidlig. Her bliver igjen Spørgsmaal om Gjentagelse, hvorvidt nemlig det kan lykkes en Individualitet, efter at have begyndt den religiøse Besindelse, da at faae sig selv heel igjen indtil Punkt og Prikke. I Middelalderen brød man af. Naar saaledes en Individualitet, idet han skulde til at tage sig selv igjen, nu stødte f. Ex. paa at han havde Vittighed, Sands for det Comiske o. s. v., da tilintetgjorde han alt dette, som noget ufuldkomment. Nutildags finder man kun altfor let, at Sligt er Taabelighed; thi har man Vittighed og Talent for det Comiske, saa er man jo en Lykkens Pamphilius, hvad vil man have mere. Saadanne Forklaringer have naturligviis ikke den fjerneste Ahnelse om Problemet, thi som Menneskene nuomstunder fødes klogere paa Verden end i gamle Dage, saa fødes ogsaa Mængden af dem blindfødt i Forhold til det Religiøse. Dog finder man i Middelalderen ogsaa Exempel paa, at denne Overveelse er bleven længere gennemført. Naar saaledes f. Ex. en Maler religiøs opfattede sit Talent, men dette Talent igjen ikke kunde forkynde sig i Præstationer, der lae det Religiøse nærmest, da har man vel seet, at en saadan Kunstner ligesaa fromt samlede sit Sind til at male en Venus, ligesaa fromt opfattede sit kunstneriske Kald som den, der kom Kirken til Hjælp ved at fængsle Menighedens Blik til Synet af den himmelske Skjønhed. Dog i Henseende til alt dette, faaer man at vente til der kommer Individier frem, der, tilrods for den udvortes Begavelse, ikke vælge den brede Vei, men Smerten og Nøden og Angesten, i hvilken de religiøs besinde sig paa og saa længe ligesom tabe, hvad der kun er forførerisk nok at besidde. En saadan Kamp er upaatvivlelig meget anstrængende, da der vil komme Øieblikke, hvor de næsten fortryde at have begyndt derpaa og veemodigen, ja maaskee stundom næsten til Fortvivlelse betænke det smilende Liv, der havde ligget for dem, hvis de havde fulgt Talentets umiddelbare Drift. Dog vil upaatvivlelig den Opmærksomme i Nødens yderste Forfærdelse, naar det er som Alt var tabt, fordi den Vei, ad hvilken han vil trænge frem, er ufremkommelig, og Talentets smilende Vei ham afskaaret ved ham selv, høre en Røst, der siger: vel min Søn! kun fremad; thi den, der taber Alt, han vinder Alt.